

WWW.IMMIGVANHEUGTEN.NL

BACKGROUND 2009-08N

**PRESIDENTSVERKIEZINGEN 2009
IN AFGHANISTAN**

OLIVIER IMMIG & JAN VAN HEUGTEN

2009-08N

THE NETHERLANDS

De volgende president van Afghanistan

Op 8 mei 2009 lieten de laatste kandidaten voor het Afghaanse presidentsschap zich registreren. Aanvankelijk zou de verkiezing in april plaatsvinden maar de algehele veiligheidssituatie in het land is in de afgelopen jaren dermate verslechterd dat men eerst de komst van 21.000 extra Amerikaanse militairen afwachtte. De eerste extra Amerikaanse troepen arriveerden in mei; de verkiezing wordt nu op 20 augustus aanstaande gehouden.

Kandidaten dienen het Afghaans staatsburgerschap te bezitten, moslim en veertig jaar of ouder te zijn. Elke kandidaat diende 1000 Amerikaanse dollars te betalen en een lijst met tenminste 10.000 handtekeningen ter aanbeveling in te leveren bij de onafhankelijke Afghaanse kiescommissie in Kaboel. Er hebben zich maar liefst 44 liefhebbers gemeld voor wat ongetwijfeld behoort tot één van de moeilijkste banen ter wereld, onder hen twee vrouwelijke kandidaten. In 2004 deden er 18 kandidaten mee.

Na sluiting van de registratie heeft elke stemgerechtigde in Afghanistan gedurende twee weken het recht en de gelegenheid iemands kandidatuur te betwisten; de kandidaat tegen wie bij de electorale klachtencommissie een aanklacht is ingediend krijgt vervolgens de tijd om zich te verdedigen. Op 9 juni maakte de verkiezingscommissie definitief bekend wie is uitgesloten van deelname, en op welke gronden.¹ Dit is geen overbodige procedure in een land waar tal van groeperingen elkaar vaak al jarenlang op leven en dood bestreden hebben, en waar een aantal lokale militieiders ('krijgsheren') met nogal wat bloed aan hun handen in het nationale parlement zit.

Op 16 juni is de verkiezingscampagne voor het presidentsschap van start gegaan. Op 18 augustus, twee dagen voordat de stembureaus opengaan, worden de campagnes gestaakt. De speciaal afgezant van de VN voor Afghanistan Kai Eide verwacht van elke kandidaat een duidelijk politiek programma, waarin de te volgen toekomstige koers van het land uiteen wordt gezet.

Aan welke voorwaarden naast de formele moeten Afghaanse presidentskandidaten voldoen, willen zij een reële kans maken op het bekleden van 'het hoogste ambt' van het land? Zijn de Afghanen, na de eerste presidentsverkiezing in 2004 en ruim zeven jaar Hamid Karzai aan de macht, bereid om opnieuw naar de stembureaus te komen? Wat zijn de vooruitzichten voor de nieuwe president, en voor het land?

De belofte van Bonn

Kort nadat eind 2001 het radicale Taliban-bewind en hun roemruchte gast Osama bin Laden en diens Arabische

strijders door troepen van de Noordelijke Alliantie, met doorslaggevende steun van Amerikaanse logistiek en bombardementen, waren verjaagd, werd de gematigde Pasjtoense stamleider Hamid Karzai aangesteld als tijdelijk president van Afghanistan.

Op de bijna euforische internationale VN-conferentie in Bonn in december 2001 werden politieke afspraken vastgelegd in een concreet tijdspad.² Er zou een grote nationale vergadering (Loyah Jirgah) bijeen geroepen worden die een nieuwe grondwet moest goedkeuren, er zou een presidentsverkiezing komen, daarna moest er een nieuw parlement worden gekozen. Een naar verhouding bescheiden internationale troepenmacht, de 'International Security Assistance Force' of ISAF, werd in Afghanistan gestationeerd, voornamelijk in en om de steden Kaboel en Kandahar. Deze militairen, afkomstig uit Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en een aantal andere NAVO-landen, kregen als voornaamste taak het handhaven van de vrede.

Om het jarenlang door oorlogsgeweld geteisterde land te steunen bij de wederopbouw werden 'provinciale reconstructie teams' ofwel PRT's opgezet. Zij moesten assisteren bij het herstellen van irrigatiesystemen, de aanleg van wegen, het bouwen van scholen en ziekenhuizen. Helaas werden nogal wat projecten kwalitatief slecht uitgevoerd of domweg niet voltooid; veel geld verdween naar de bankrekeningen van particuliere bedrijven en NGO's zonder dat daar tegenprestaties voor geleverd werden. Dergelijke praktijken ondermijnden het gezag van de nationale regering. Het werd voor de bevolking in de loop der jaren steeds duidelijker hoe afhankelijk de regering-Karzai was van buitenlandse hulp.

Bij de eerste vrije Afgaanse presidentsverkiezingen, in oktober 2004, verwierf de verzoeningsgezinde Karzai ruim 55 procent van de stemmen.³ Op 7 december werd hij in Kaboel plechtig geïnstalleerd als president en regeringsleider. Karzai werd in zijn eerste ambtstermijn geflankeerd door eerste vice-president Ahmed Zia Massoed, een broer van de op 9 september 2001 vermoordde Tadzjiekse leider Ahmed Shah Massoed, en door tweede vice-president Abdoel Karim Khalili, leider van de Hezara's. Daarmee waren twee van de drie grootste etnische minderheden op het hoogste regeringsniveau vertegenwoordigd. De Oezbeekse leider Rashid Dostum werd onderminister van Defensie in de nationale regering.

Vooral actieve steun voor en deelname aan het politieke proces vanuit de Tadzjiekse bevolking, naast die van de Oezbeken en Hezara's, is van groot belang. De Tadzjiekse vormden onder hun fameuze leider Ahmed Shah Massoed jarenlang de ruggengraat van de Noordelijke Alliantie, de enig overgebleven binnenlandse tegenstander van de Taliban, en vervulden een cruciale rol in het verjagen van het Talibanbewind.

Na opmerkelijk succesvolle parlementsverkiezingen in december 2005 trad er daadwerkelijk een gekozen nationaal parlement aan in Kaboel. De Afghaanse Tweede Kamer, 'Wolesi Jirgah', bestaat uit 249 leden; de Eerste Kamer, 'Meshrano Jirgah' ofwel het Huis van de Ouden, telt 102 zetels. Toen zowel de president als het parlement eenmaal waren gekozen verwachtte de regering-Bush blijkbaar dat er in Afghanistan zoiets als een 'democratisch bestuur' tot ontwikkeling zou komen. Er werd in tal van Westerse hoofdsteden vanuit gegaan dat de strijd in Afghanistan tegen de Taliban en lokale krijgsheren wel was gestreden; daarmee was ook de veilige haven voor Al Qaida geëlimineerd. De noodzaak om Afghanistan omvangrijke steun te verlenen leek te zijn verminderd. President Bush had al op 4 juli, 2002 verkondigd, dat 'in Afghanistan hebben we de Taliban verslagen'.

Niets bleek minder waar. Zo waren noch de belangrijkste Al-Qaida leiders noch Talibanleider mollah Omar en diens entourage uitgeschakeld. Zij slaagden erin, ondanks enkele grootschalige militaire operaties in het Afghaans-Pakistaanse grensgebied tegen hen, naar laatstgenoemd land te ontkomen. De Taliban en Al Qaida waren weliswaar uit Afghanistan verdreven, maar niet uitgeschakeld.

Al in de loop van 2002 zag Karzai zich geconfronteerd met het feitelijke verlies van steun van zijn voornaamste bondgenoot, de Verenigde Staten. De regering-Bush richtte zich met de 'War on Terror' op de bestrijding van Al Qaida, en gaf er al kort na de snelle nederlaag van de Taliban politiek en militair de voorkeur aan Iraq te ontdoen van het regime van dictator Saddam Hussein. Dat na diens eveneens snelle militaire nederlaag de kwestie Iraq nog jarenlang omvangrijke Amerikaanse ingrepen en middelen vereiste was een lelijke streep door de rekening. Voor Afghanistan gold dat zelfs letterlijk, de zeer ongelijke verdeling van Amerikaanse en internationale middelen tussen Afghanistan en Iraq, ten nadele van Afghanistan, in ogenschouw genomen.⁴ Die - onuitgesproken - keuze van Washington kende vergaande gevolgen, niet alleen voor Afghanistan maar voor heel Zuid-Azie.

Obstakels: de Pakistaanse connectie

In de Federally Administered Tribal Areas (FATA), het aan Afghanistan grenzende stammengebied van de North West Frontier Province (NWFP) bewoond door Pasjtoense stammen, heeft de Pakistaanse overheid nooit veel in de melk te brokkelen gehad.⁵ Hier, bij hun bloedverwanten, vonden de vluchtende Talibanstrijders uit Afghanistan en Bin Laden en zijn Arabische volgelingen een veilig heenkomen.⁶ Naarmate het zwaartepunt van de door de regering-Bush uitgeroepen 'War on Terror' naar Iraq verschoof kregen zij weer meer gelegenheid

zich te hergroeperen, daarbij opnieuw geholpen door Al Qaida.

Veel van de duizenden madrassas (religieuze scholen) in het Pakistaanse grensgebied leverden rekruten en fungeerden als trainingskampen voor de Taliban. Krachtige financiële steun vanuit vooral de Arabische wereld, Saoedi-Arabië voorop, stelde de Taliban-beweging in staat zich te herbewapenen. Hun militaire scholing kregen zij ondermeer van leden van de Pakistaanse geheime dienst ISI (Inter Service Intelligence), waarbinnen de nodige sympathie bestond voor radicaal islamitische groeperingen en bewegingen als de Taliban. Via een sinds de jaren tachtig gestaag uitdijend netwerk van madrassas en moskeeën in de Pakistaans-Afghaanse grensstreek werden een militante ideologie, trainingen en bewapening verspreid.⁷

Van cruciale betekenis was tevens dat er van 2002 tot 2008 een conservatief- religieuze provinciale regering in de NWFP aan de macht was die openlijk sympathiseerde met de Taliban-beweging. Steeds vaker trokken groepen Taliban strijders vanuit het veilige Pakistan ongehinderd Afghanistan in om aanslagen uit te voeren op Afghaanse overheids- en veiligheidsfunctionarissen en instellingen. De beperkte Westerse militaire troepenmacht in Afghanistan zag zich in toenemende mate geconfronteerd met aanvallen door groepen Taliban, vooral in het oosten en zuiden van het land. Zij stonden vrijwel machteloos; waar in het nauw gedreven en achtervolgde infiltranten het land eenvoudig konden ontvluchten was het de Westerse troepen uitdrukkelijk niet toegestaan de grens met Pakistan over te steken.

De gewenste politieke toekomst van Afghanistan was in Bonn in 2001 nauwkeurig vastgelegd; het ging vooral om de ontwikkeling van een moderne democratische staat van boven af. De president stelt ministers en de 34 provinciale gouverneurs aan. Daarmee kon Karzai er op toezien dat de etnische krachtsverhoudingen in het land werden weerspiegeld in de personele bezetting van de regering, absoluut noodzakelijk voor de instandhouding van zowel zijn regering als enigerlei vorm van nationale Afghaanse eenheid. De schaduwzijde van deze presidentiele almacht is, dat een toekomstige president die ervoor kiest met harde hand te regeren zich onmiddellijk conflicten met de andere etnische groeperingen in het land op de hals haalt. Een ander nadeel is dat gouverneurs aan de president, en niet aan het electoraat in provincies, verantwoording schuldig zijn.

Voor het bestuur van de provincies betekende deze presidentiele bevoegdheid dat door Karzai herhaaldelijk gouverneurs werden aangesteld die golden als zijn politieke vrienden, of van politici die hij vooral te vriend moest houden. Onder hen bevonden zich een aantal voormalige, beruchte krijgsheren. Nogal wat provinciale gezagsdragers zouden kansloos zijn geweest in directe provinciale verkiezingen. Voor de verheven doelstelling van het ontwikkelen van democratie werkte de creatie van een sterk centraal gezag averechts,

maar dit sloot wel aan bij een aloude Afghaanse traditie. In tijden waarin er een krachtig centraal Pasjtoens gezag functioneerde in Afghanistan werden de wensen en verlangens van etnisch afwijkende provinciale bevolkingen nauwelijks gehoord, laat staan serieus genomen. De beoogde opbouw van een nieuw Pasjtoens centraal gezag nodigt de overige etnische groepen van het land niet direct uit om gemotiveerd deel te gaan nemen aan het door de Verenigde Staten, Westerse landen en Verenigde Naties gewenste proces van politieke modernisering en democratisering.

Tegelijkertijd met het politieke tijdspad is er op de VN-conferentie in Bonn in 2001 een ambitieus plan opgesteld om te komen tot de vorming van een nieuw Afghaans politiek systeem, een rechtspraakstelsel, de opbouw van een krachtig Afghaans regeringsleger en een Afghaans politiekorps. De opbouw van een ambtenarenapparaat stond eveneens hoog op de verlanglijst. Helaas waren de enorme financiële middelen die voor dit alles vereist waren niet voorhanden. Eén gevolg is dat gerechtshoven in het land, waar zij al werden opgericht, nauwelijks gekwalificeerd personeel konden betalen, of tenminste opleiden. Bij afwezigheid van enigerlei vorm van rechtspraak was de bevolking aangewezen op de snelle maar grove gerechtigheid die de Taliban, op grond van door hen zelf beleden sharia interpretaties, belijden.

Een ander probleem in Afghanistan is de enorme corruptie. Ministers, gouverneurs en districtsfunctionarissen konden allerlei voordelen verwerven voor hun politieke vrienden, familieleden en etnische verwanten, of dat nou bijvoorbeeld ging om de aankoop van of smokkelhandel in luxe goederen, de aanleg van een weg, ziekenhuis of privé bungalow, of het tolereren van drugs- en wapenhandel. Ook al omdat de salarissen voor overheidsfunctionarissen laag waren, tot en met dat van soldaten en politieagenten aan toe, bewerkstelligden financiële extra's soms wonderen. Onvermijdelijk kwamen in een dergelijk systeem steeds meer arme mensen die ook niet beschikten over de juiste persoonlijke contacten buitenspel te staan. Zij voelden weinig affiniteit met de nieuwe regering in Kaboel. Meerdere malen zag Karzai zich gedwongen corrupte of eigengereide gouverneurs te ontslaan. Zelfs leden van zijn eigen familie worden verdacht van betrokkenheid bij de omvangrijke handel in drugs, zijn broer Ahmed Wali, bijvoorbeeld.

Kandidaten⁸: Karzai

Afghanistan wordt sinds het als onafhankelijk land bestaat (1747) bewoond door een rijke verscheidenheid aan volken en stammen. De Pasjtoense stammen, voornamelijk woonachtig in het zuiden en oosten van het land, vormen ongeveer 42 procent van de Afghaanse bevolking van 33 miljoen.⁹ De Tadzjiekken, overwegend te

vinden in het noorden van het land, vormen met zo'n 27 procent de tweede etnische groep. De sji'itische Hezaras (9 %) en de Oezbeken, eveneens rond 9 %, vormen omvangrijke etnische minderheden.

De etnische krachtsverhoudingen hebben altijd de plaats en positie van alle groeperingen ten opzichte van elkaar binnen het landsbestuur bepaald. De dominante Pasjtoenen leveren de nationale leider, of dat nou een koning of een president is. De conservatief-islamitische Taliban-beweging, in Afghanistan aan de macht van 1996 tot november 2001, bestaat eveneens voornamelijk uit Pasjtoenen. Dit heeft geleid tot een traditie van beurtelings sterk en zwak centraal leiderschap, waarbij de minderheden zelden de gelegenheid kregen zich in het nationale bestuur te laten gelden. Dat dit in de regering onder leiding van Karzai wèl gebeurt komt direct voort uit het feit dat Kaboel eind 2001 werd ingenomen door de niet-Pasjtoense soldaten van de Noordelijke Alliantie; het waren de Pasjtoense Taliban die verjaagd werden.

President Karzai kan niet op onvoorwaardelijke steun vanuit zijn eigen etnische groep rekenen maar kreeg, en krijgt, als Pasjtoense leider de voorkeur boven niet-Pasjtoense presidentskandidaten. Bij de vorige presidentsverkiezing in oktober 2004 kreeg Karzai in overwegend door Pasjtoenen bewoonde provincies als Logar, Paktia, Khost, Paktika, Zabul, Kandahar, Helmand en Nimroz rond 90% van alle stemmen. Hetzelfde gaat op voor Tadzjiekse en andere etnische politieke leiders, hoewel in oktober 2004 vanuit de Tadzjiekse en Oezbeekse groeperingen de nodige stemmen naar Karzai zijn gegaan. Een aanzienlijk deel van de Hezara's zou eveneens van plan zijn op de zittende president te stemmen; hun vertegenwoordiger Khalili is een van de twee vice-presidenten, en steunt Karzai ook in de huidige campagne. Meerdere leiders van de Oezbeken en Hezaras hebben zich inmiddels in het openbaar voor Karzai uitgesproken.¹⁰ Eind juli hebben vier kandidaten zich teruggetrokken en hun steun uitgesproken voor de belangrijkste mededingers, drie van hen voor Karzai. De verwachting is dat er nog meer zullen volgen.

Op grond hiervan is Karzai, ondanks alle problemen die Afghanistan nog altijd teisteren, opnieuw favoriet bij de komende verkiezing. In een poging ook Oezbeekse stemmen te trekken heeft Karzai de omstreden Oezbeekse krijgshoofd Dostum opnieuw benoemd tot stafchef van de nationale strijdkrachten. Voorts heeft voormalig ambassadeur van de Verenigde Staten in Afghanistan, de Pasjtoen Zalmay Khalilzad, concrete gesprekken gevoerd met Karzai over een te vormen samenwerkingsverband. Zij kennen elkaar al jaren. Hoewel Khalilzad, een Amerikaanse staatsburger van Afgaanse origine (hij is afkomstig uit de noordelijke stad Mazar-i-Sharif), zich niet verkiesbaar wilde stellen (in dat geval zou hij zijn Amerikaanse nationaliteit hebben moeten opgeven), zou hij een hoge regeringspost in de nieuwe Afgaanse regering moeten krijgen. Zijn mogelijke benoeming, bijvoorbeeld op de nu nog niet bestaande post van premier, zou de

directe Amerikaanse invloed op de ontwikkelingen in Afghanistan vergroten; collega-kabinetleden van Karzai hebben hier al hun ongenoegen over geuit.¹¹

De praktische politieke speelruimte voor Karzai c.s. is al met al zeer beperkt. Het delegeren van politieke macht naar provinciale bestuurders of andere etnische groeperingen, bijvoorbeeld, zal hem direct steun kosten van de grotere Pasjtoense stammen, gezien hun langdurige politieke dominantie over het land. Anderzijds zou het hem de nodige sympathie opleveren in de niet-Pasjtoense gebieden. Hoeveel Pasjtoense stammen de Taliban steunen is niet eenvoudig vast te stellen. Wèl is inmiddels duidelijk dat een aanzienlijke meerderheid van de Afghaanse Pasjtoenen zich nog altijd niet kan verenigen met de politiek-bestuurlijke doelstellingen van de Taliban-beweging. Het valt dan ook nog te bezien hoe effectief de herhaalde oproep van Talibanleider mollah Mohammad Omar zal zijn om de verkiezingen te boycotten. Al net zo weinig viel te verwachten van Karzai's oproepen aan de Taliban om mee te doen aan de verkiezingen.¹²

Vanwege de etnisch gevarieerde samenstelling van de Afghaanse bevolking hebben de verschillende buurlanden vanouds grote invloed uit weten te oefenen op de binnenlandse ontwikkelingen. De Pasjtoenen kregen, en krijgen, veel steun vanuit Pakistan; Tadzjiek en Oezbeken worden gesteund vanuit Tadzjikistan en Oezbekistan; de sji'itische Hezara's door Iran. Ook landen als Saoedi-Arabië, India en de VS mengen zich nadrukkelijk in de politieke, militaire, economische maar ook religieuze aangelegenheden van Afghanistan.¹³ Dat leidt regelmatig tot excessen, bijvoorbeeld als bombardementen of raketbeschietingen van al dan niet vermeende Al Qaida of Taliban posities door onbemande Amerikaanse vliegtuigen ('drones') burgerslachtoffers eisen. Dit brengt niet alleen de Amerikaanse militaire aanwezigheid maar ook het Karzai-bewind ernstig in diskrediet. Het is bovendien allerminst bevorderlijk voor de zo gewenste 'veiligheid' van de Afghaanse bevolking¹⁴

Dit, naast de toenemende militaire kracht van de Taliban, en gevoegd bij de krachteloosheid en blijvende afhankelijkheid van de regering-Karzai, heeft veel Afghanen huiverig gemaakt voor het blijvend steunen van de aanwezigheid van Westerse troepen. Desondanks luidt één belangrijke conclusie: nog altijd steunt een – weliswaar slinkende - meerderheid van de bevolking, de Pasjtoenen inclusief, liever de Westerse militaire aanwezigheid dan de eventuele terugkeer van een Taliban-bewind.¹⁵ Dat betekent dat er waarschijnlijk weer op een hoge opkomst kan worden gerekend, als men er tenminste in slaagt de stembureaus afdoende tegen wapengeweld van de Taliban te beveiligen. Herhaaldelijk hebben Taliban-commandanten beloofd de verkiezingen te zullen verstoren. Op 10 augustus vielen zes Talibanstrijders het huis van de gouverneur, waar ook het kantoor van de Onafhankelijke Verkiezings Commissie is gevestigd, en een

stembureau in de provincie Logar, direct grenzend aan Kaboel, aan. Een goede opkomst zou, ongeacht de uitslag, op zich al een succes zijn.

In vergelijking met 2004 is de algehele veiligheid in het land aanzienlijk verslechterd, met de toegenomen kracht en verbreiding van de Taliban over vrijwel het hele zuiden en oosten van Afghanistan. Tegelijkertijd zijn er momenteel al meer dan 100.000 Westerse soldaten, voor bijna tweederde deel Amerikanen, in Afghanistan actief. Zij zijn eerst vanaf 2007 gekomen, na jarenlange vergeefse oproepen van president Karzai daartoe. Tot die tijd moesten een paar duizend International Security Assistance Force (ISAF) militairen Kaboel en Kandahar zien te beveiligen.

Karzai's rivalen

Een tweede kansrijke kandidaat na Karzai voor het Afghaanse presidentschap is de deels Tadzjiekse, deels Pasjtoense Abdullah Abdullah. Hij is een van de weinige kandidaten met schone handen en mede daardoor een alom bekend en gerespecteerd politicus. Evenals de door Karzai als vice-presidentskandidaat verkozen Tadzjiek Mohammad Qasim Fahim was hij jarenlang een naaste medewerker, maar tevens een goede vriend, van de legendarische, nog altijd immens populaire verzetsleider Ahmed Shah Massoed, een gegeven waar Abdullah optimaal gebruik van maakt in zijn campagne. In de interim-regering (van 2002 tot 2004) en in de eerste regering-Karzai (2004-2009) was hij enige tijd minister van buitenlandse zaken. Onenigheid met Karzai en de Bush-regering over de te volgen politieke koers leidde tot een scheiding der wegen.

De gematigde Abdullah was in 2001 net als Karzai aanwezig en volop betrokken bij de gesprekken op de VN-conferentie in Bonn. Als voornaamste Tadzjiekse kandidaat krijgt hij ongetwijfeld het gros van de stemmen van de Tadzjiekse bevolking. Afhankelijk van de steun die Abdullah weet te verwerven binnen andere etnische groepen, de Pasjtoense daarbij inbegrepen, vormt hij een reële bedreiging voor Karzai. Omgekeerd tracht Karzai een deel van het Tadzjiekse electoraat voor zich te winnen. Abdullah karakteriseert de huidige regering-Karzai onomwonden als een mislukking, waardoor een groot deel van de eerdere steun vanuit de bevolking verloren is gegaan, niet alleen voor de president zelf maar ook voor het tot ontwikkeling brengen van het democratisch-politieke systeem. Het daardoor ontstane machtsvacuüm bood de Taliban de gelegenheid zich opnieuw als overheersende beweging te manifesteren en heeft geleid tot de huidige instabiele situatie in het land.

Een derde kandidaat die veel stemmen kan trekken is de Pasjtoen Ashraf Ghani; hij woonde tot voor

kort in de Verenigde Staten. Ook Ghani was nauw betrokken bij het opstellen van de akkoorden van de conferentie van Bonn. In de overgangsregering van 2002 – 2004 was hij minister van financiën. Hij is een warm voorstander van het aantrekken van buitenlandse investeerders, liever dan te rekenen op internationale liefdadigheid. Tegenwoordig is hij voorzitter van het 'Instituut voor Staats Effectiviteit' (ISE). Ghani zal zich naar verluid inzetten voor 'vrede en veiligheid, nationale soevereiniteit en het versterken van de nationale eenheid'. Ghani is bereid tot samenwerking met andere kandidaten als Abdullah en de Hezaraleider Karim Khalili, een van de twee huidige vice-presidenten. Mocht het daar van komen, dan ontstaat er een reëel alternatief voor Karzai.

Dat het gewicht van Ghani serieus wordt genomen blijkt uit het feit dat Karzai trachtte Ghani over te halen zijn campagne te staken, in ruil voor de post van premier in de nieuw te vormen regering. Hoewel Ghani hier niet op in wenst te gaan geeft deze manoeuvre aan dat Karzai c.s. niet erg vertrouwen op een overwinning in de eerste verkiezingsronde. Overigens zou samenwerking tussen Karzai en Ghani, beiden Pasjtoenen, de basis van de toekomstige regering versterken; ook de Amerikaanse regering staat niet onwelgevallig tegenover een dergelijk verbond.¹⁶ Niet alleen heeft men in Washington weinig vertrouwen in Karzai, ook staat 'technocraat' Ashraf Ghani te boek als competent en betrouwbaar.¹⁷ Ghani heeft zich wel bereid verklaard in een volgende regering zitting te nemen, op voorwaarde dat hij zijn programma's in de praktijk kan brengen.

Er zijn onwaarschijnlijker kandidaten. De eerste die zich als kandidaat liet registreren was de Pasjtoen Shahnawaz Tanai, ooit generaal en minister van Defensie binnen de communistische regering. In 1990 trachtte hij middels een coup het toenmalige communistische bewind van Nadjibullah omver te werpen, tevergeefs. Tegenwoordig is Tanai leider van de 'Afghaanse Vredesbeweging'. Een andere opvallende mededinger voor het presidentschap is Abdoel Salam Rocketi, een voormalig lid van het Taliban-regime in de periode 1996-2001. Hij dankt zijn bijnaam 'Rocketi' aan zijn opmerkelijke vermogen Sovjetroepen op grote afstand vol te raken met van zijn schouder afgevuurde raketten. Na de teloorgang van het Taliban-regime bracht Rocketi twee jaar in het gevang door. Blijkbaar tot inkeer gekomen, keerde hij na zijn vrijlating de Taliban de rug toe, en werd in 2005 als parlementslid gekozen.

Kogelvrije verkiezingen

Dat 'kogelvrije verkiezingen' een illusie zijn wordt in de aanloop ernaartoe herhaaldelijk bevestigd. Een campagneleider van Abdullah Abdullah raakte eind juli zwaar gewond bij een aanval op zijn auto. In de

noordelijke provincie Kunduz werden voertuigen van Mohammed Qasim Fahim, een van de twee van Karzai's beoogde vice-presidenten, beschoten met machinegeweren en RPG's (rocket-propelled Grenades). Kunduz is onderdeel van de thuisbasis van de Tadzjiekse vice-president.

De aanval wordt gewoontegetrouw aan de Taliban toegeschreven, maar zou eveneens gepleegd kunnen zijn door zijn Tadzjiekse rivalen die nog oude rekeningen met 'krijgsheer' Fahim te vereffenen hebben. Als andere mogelijke daders worden leden van de Islamitische Beweging van Oezbekistan (IMU) genoemd, die recent uit Pakistan zouden zijn gevlucht. In het noorden van Afghanistan zijn weinig Taliban, maar des te meer lokale krijgsheren en criminelen. Enkele weken eerder werd in Kunduz een lid van de Onafhankelijke Verkiezingscommissie (IEC) doodgeschoten. In de derde week van juli 2009 begonnen de Duitse troepen die zijn gestationeerd in Kunduz een omvangrijk offensief tegen alle militante groeperingen in de provincie.

Verkiezingscampagnes worden in Afghanistan op in Westerse ogen traditionele wijze gevoerd. De kandidaten dienen zoveel mogelijk door het land te reizen om zichzelf optimaal te laten horen, zien en aanraken; politieke bijeenkomsten nemen vaak vele uren in beslag, waarbij lokale aanhangers de gelegenheid hebben hun favoriet toe te zingen, spreken of instrueren. Gezien ondermeer de lage geletterdheid van de Afghaanse bevolking is een dergelijke campagnestijl het meest efficiënt. Bovendien spelen noch internet (ongeveer drie procent van alle Afghanen heeft daar midden 2009 toegang toe) noch televisiedebatten een grote rol. Ondanks de forse toename van particuliere tv en radiozenders in de afgelopen jaren hebben lang niet alle Afghanen, zeker niet buiten de steden, de mogelijkheid debatten op televisie te volgen. Bovendien worden lang niet alle van de overgebleven 37 kandidaten in de studio's uitgenodigd.

De straten en pleinen van de grotere dorpen en steden daarentegen hangen vol met posters waarop de kandidaat, soms met zijn politieke verwanten en vrienden, en individuele verkiezingssymbool staat afgebeeld (Karzai bijvoorbeeld heeft als symbool een weegschaal; Abdullah Abdullah wordt gadeslagen door Ahmed Shah Massoed). Op veel plaatsen woedt zelfs een regelrechte pamflettenoorlog, waarbij plakploegen elkaars kandidaten wegplakken. Veel regio's en steden zijn voor de meeste kandidaten ontoegankelijk. Niet alleen vormen de Taliban in grote delen van het land een constante bedreiging; ook etnische scheidslijnen belemmeren veel kandidaten in het voeren van hun campagne. Vice-presidentskandidaat Khalili bijvoorbeeld, een Hezara, doet er verstandig aan in elk geval het Pasjtoense zuiden en oosten van het land te mijden.

Volgens het hoofd van de Onafhankelijke Verkiezingscommissie (IEC, Independent Election Commission), Ahmed Nader Nadrey, worden elf kiesdistricten in het zuiden van het land volledig overheerst door de Taliban. Inmiddels is volgens het Afghaanse Ministerie van Defensie dat aantal, dankzij het

Amerikaanse en Britse offensief in de provincie Helmand, teruggebracht tot negen.¹⁸ Nog eens 124 van de in totaal 390 kiesdistricten worden door hun aanwezigheid bedreigd.¹⁹ Het is onder deze omstandigheden vrijwel onmogelijk om 'vrije en eerlijke', of tenminste geloofwaardige, verkiezingen te houden. Een flink deel van de circa 16 miljoen stemgerechtigden zal zich naar verwachting niet in een van de ruim 7000 stemlokalen vertonen. Wil men daadwerkelijk een zinvolle vrije en onafhankelijke presidentsverkiezing organiseren, dan zal in elk geval vóór 20 augustus de nationale veiligheid ingrijpend moeten worden verbeterd.

In een aantal provincies is de Afghaanse regering overgegaan tot het rekruteren van strijders van lokale stammen. Zij moeten milities vormen die tegen betaling van 150 dollar per maand de algemene veiligheid garanderen en de stembureaus bewaken, om zo de komende verkiezingen tot een succes te maken. Deze milities, die nauw samen moeten werken met het Afghaanse regeringsleger en de politie, mogen hun eigen wapens gebruiken, maar zullen die niet van de regering krijgen.²⁰ Uiteraard hoopt men dat dit initiatief meer zal opleveren dan een kortstondige beveiliging van het verkiezingsproces; indien succesvol wordt deze aanpak een permanente zodat dorpen en wegen worden gevrijwaard van oorlogsgeweld.

De nieuwe president en de toekomst

Wie er na de verkiezingen ook aantreedt als nieuwe president, de toekomst belooft voor Afghanistan nog niet veel goeds. Bijna acht jaar na de omverwerping van het Talibanbewind is de strijd in Afghanistan bloediger dan ooit. Alleen al in juli jl. kwamen 75 Westerse militairen om, het hoogste aantal in een maand sinds december 2001. Woordvoerder Qari Muhammad Yusuf van de Taliban waarschuwde onlangs in een interview president Karzai dat hij als 'agent' van de Verenigde Staten hetzelfde lot zal ondergaan als andere collaborateurs voor hem, voormalig president Nadjibullah bijvoorbeeld. Die werd in september 1996 in Kaboel door Talibanstrijders uit het VN-gebouw gesleurd, gecastreerd, en samen met zijn broer aan een lantaarnpaal opgehangen.²¹ Aannemelijk is dat dit akelige lot ook een andere nieuwe president dan Karzai wordt toebedacht.²²

In zijn evaluatierapport, dat na de installatie van de Afghaanse president overhandigd wordt aan de Obama-regering, zal de Amerikaanse commandant van de strijdkrachten McChrystal ondermeer uiteenzetten wat er aan nieuwe troepen nodig is, en welke. Het land wordt voor eenderde door de Taliban gecontroleerd, voor eenderde door de regering en internationale troepen, het resterende deel wordt door beide partijen betwist. Eén Europese 'denktank' stelde eind 2007 dat de Taliban zelfs meer dan 70% van het hele land controleerden – toen al.²³ Duidelijk is dat de Taliban inmiddels grote delen van het land beheersen, vooral

buiten de steden. Om het tij te kunnen keren verwacht generaal McChrystal na 2009 nog tenminste 10.000 extra Amerikaanse troepen nodig te hebben, bovenop de 68.000 manschappen die de VS eind 2009 in Afghanistan gestationeerd zullen hebben.

De provincie Helmand in het zuiden van het land vormt het hart van de Afghaanse opiumcultuur. Er komt tenminste 45 % van de gehele Afghaanse papaver oogst vandaan. Nadat de Taliban vanaf 2006 hun aandacht verlegden naar Helmand, nam het aantal aanslagen en ontvoeringen toe. Met de opbrengsten van de drugsverkoop, mogelijk honderden miljoenen dollars, financieren de Taliban een aanzienlijk deel van hun activiteiten. Hoewel Karzai al voor zijn inauguratie in december 2004 had aangekondigd een 'jihad' tegen de drugscultuur te gaan voeren, zijn sindsdien de papaver oogsten alleen maar omvangrijker geworden. Daarmee nam de kracht van de Taliban toe, evenals de met de drugshandel gepaard gaande criminaliteit.

Het is essentieel dat het grootscheepse offensief dat op 2 juli jl. in Helmand is gestart door Amerikaanse en Britse troepen succesvol zal zijn. Men hoopt dat het terugdringen van de Taliban in het zuiden de Pasjtoense bevolking zal bewegen op 20 augustus naar de stembus te gaan. Hiermee verbeteren de kansen van Karzai om opnieuw tot president te worden gekozen aanzienlijk. In de zuidelijke provincies won Karzai eerder in 2004; als de veiligheidssituatie een massale gang naar de stembus mogelijk maakt is hij opnieuw de grootste kanshebber.

Op langere termijn wordt de teelt van papavers en de handel in de drugs die eruit worden vervaardigd (opium, heroïne) een stevige slag toegebracht. Daarmee zouden de Taliban ook een flink deel van hun inkomsten kwijtraken. Een ander beoogd effect van het offensief is dat de regionale veiligheid duurzaam wordt verbeterd, waardoor de lokale bevolking in staat is zich op de verbouw van andere gewassen te richten. Een succesvol Nederlands landbouwproject in Uruzgan richt zich op de teelt en verwerking van saffraan, een gewas dat eveneens een hoge opbrengst kent.²⁴ Wil men dergelijke ontwikkelingen een reële kans geven, dan is een lange termijn aanwezigheid van buitenlandse en Afghaanse troepen onvermijdelijk. Daar hangt weer mee nauw samen dat de opbouw van zowel een betrouwbare Afghaanse politiemacht als een efficiënt Afghaans nationaal leger onverminderd wordt voortgezet, organisaties die momenteel nog in de kinderschoenen staan, in het bijzonder de politie.

Voorlopig reikt het effectieve gezag van de regering-Karzai na zeven jaar nog altijd niet erg ver, en is voor zijn politieke (en letterlijke) overleven afhankelijk van tienduizenden Westerse troepen en omvangrijke internationale financiële steun. Veel Westerse landen zijn inmiddels de schijnbaar uitzichtloze strijd in Afghanistan moe; een eind juli 2009 gehouden onderzoek onder de Britse bevolking geeft aan dat 58 procent

van hen van mening is dat de Afghaanse oorlog niet te winnen valt. 52 % wil dat de 9.000 Britse soldaten die zijn gelegerd in Afghanistan, de grootste buitenlandse troepenmacht na die van de Verenigde Staten, direct terug wordt getrokken.²⁵

Publieke opinies in veel Westerse landen, zeker Europese, zijn van grote invloed op de besluitvorming van nationale regeringen. Meerdere landen, waaronder Nederland en Canada, hebben aangekondigd hun troepen in 2010 te zullen terugtrekken. Of tegen die tijd ter vervanging nog meer Amerikaanse militairen door een eveneens terughoudende Obama-regering zullen worden gestuurd is onduidelijk. De opbouw van het nieuwe Afghaanse regeringsleger verloopt moeizaam, en is een kostbare aangelegenheid. Aan de blijvende loyaliteit van veel rekruten wordt bovendien getwijfeld.

In de komende tien jaar zullen de VS naar verwachting tenminste 80 miljard dollar besteden aan de vorming van een krachtig nationaal leger.²⁶ Deze aanpak wordt naar verluidt volledig gesteund door de opperbevelhebber van het Amerikaanse leger David Petraeus, eindverantwoordelijke voor de militaire operatie in Afghanistan. Petraeus is overigens van mening dat er geen gematigde Taliban bestaan; onderhandelen met de Taliban zou alle inspanningen van de Westerse militairen slechts ondermijnen.²⁷ Zijn standpunt wordt bevestigd door het geringe succes van de wapenstilstand die de regering wist te sluiten met de lokale Taliban commandanten in de noordwestelijke provincie Badghis. Hoewel direct gepropageerd als een 'rolmodel' voor meer toekomstige wapenstilstand akkoorden, moet aangetekend worden dat er weinig Taliban in Badghis zijn. De weinige die er wél zijn gebruikten de wapenstilstand om een aantal politieagenten in een hinderlaag te lokken.

Een ander immens probleem ligt in de verhouding met buurland Pakistan. De zeer bergachtige, relatief open grens met dat land heeft Afghaanse strijders decennia lang in staat gesteld het strijdtoneel in eigen land te ontvluchten. Maar inmiddels is de binnenlandse situatie in Pakistan drastisch veranderd. De Pakistaanse Taliban hebben hun positie in de afgelopen jaren aanzienlijk weten te versterken, op de eerste plaats in de aan Afghanistan grenzende provincies NWFP en Balochistan. Afghaanse Talibanleiders, onder hen mollah Omar, bevinden zich al jaren in de Pakistaanse stad Quetta en omgeving, waar zij zich vrijwel ongehinderd kunnen bewegen. Dit wordt overigens consequent tegengesproken door de Pakistaanse regering.

De verzwakte positie van regering en leger in Pakistan ten opzichte van militante Taliban-aanhangers in eigen land hebben de krachtsverhouding in de gehele regio gewijzigd. Waar voorheen de regering-Bush (2001-2009) voor het indammen van de Taliban voornamelijk vertrouwde op de inzet van het leger door voormalig Pakistaans legerleider en president Musharraf (1999-2008), ziet de regering-Obama zich geconfronteerd met

een weliswaar gekozen maar zwakke burgerregering in Islamabad. Musharraf moest in augustus 2008 het veld ruimen als president. Zijn opvolger als opperbevelhebber in november 2007, Kayani, kiest voor overleg en samenwerking met de coalitieregering. Hij stuurde het leger terug naar de barakken. Eén van zijn eerste orders was, dat legerpersoneel voortaan geen contacten meer mochten hebben met politici.²⁸

Dialogo?

Dit alles heeft geleid tot een herziening van de Amerikaanse strategie door de regering-Obama. Niet langer wordt er voornamelijk militaire hulp aan Islamabad gegeven, zoals lange tijd gebeurde onder de regeringen-Bush; nadrukkelijk zoekt men ook naar wegen om zowel Afghanistan als Pakistan economisch te steunen en ontwikkelen. Tevens wordt door Washington tegenwoordig nadrukkelijk de dialoog met 'gematigde Taliban' gezocht, voor zover die althans te vinden zijn.

Dat streven werd flink aangewakkerd door de geheime ontmoeting die de Saoedi-Arabische koning in september 2008 in Mekka had weten te organiseren tussen president Karzai's broer Abdul Qayyum, voormalig Minister van Buitenlandse Zaken van het Talibanbewind Wakil Ahmed Mutawakil, de voormalig woordvoerder van mollah Omar Mohammed Tayeb Agha en voormalig Afghaans ambassadeur in Islamabad mollah Abdul Salam Zaeef.²⁹ Deze bijzondere bijeenkomst kon tot stand komen dankzij de bemiddeling van Pakistaans oppositieleider Nawaz Sharif, die zeven jaar lang in ballingschap in Saoedi-Arabië verbleef.

In de nieuwe 'AfPak' strategie moet krachtig militair optreden hand in hand gaan met nationale ontwikkeling en diplomatie.³⁰ Ook president Karzai, doorgewinterd politicus als hij is, laat regelmatig weten dat hij tot een verzoening en onderhandelingen met die Taliban wil komen die het gezag van zijn regering accepteren. Maar daadwerkelijke, praktische maatregelen daartoe ontbreken.

De respons is tot op heden dan ook vrijwel nihil. De Karzai-regering wordt allerwegen gezien als zwak en corrupt, in het zadel gehouden dankzij grootschalige Westerse steun. Voor Talibanstrijders die zich om welke reden dan ook bereid verklaren hun activiteiten tegen de regering te staken zijn nog altijd geen concrete tegenprestaties (veilige verblijfplaatsen, financiële steun) of voorzieningen (werk, onderdak) geregeld. De weinige Talibancommandanten die overwegen om de wapenen neer te leggen, of dat in een enkel geval ook gedaan hebben, worden direct met de dood bedreigd. Hetzelfde geldt voor dorpsoudsten (maliks) die met regeringsvertegenwoordigers samenwerken.

Uiteindelijk valt of staat het succes van de nieuwe Amerikaanse benadering met de actieve steun van

de grote meerderheid van de Afghanen voor het ultieme doel, een vreedzaam, stabiel Afghanistan. De grote meerderheid van de Afghaanse bevolking wil op de eerste plaats in vrede en veiligheid kunnen leven. Vrijwel alle presidentskandidaten beloven om het hardst zich daar optimaal voor in te zullen spannen; de kandidaat die erin slaagt daar het beste uitzicht op te bieden maakt op 20 augustus a.s. de grootste kans.

Geschreven door Olivier Immig, Redactie Jan van Heugten

Amsterdam, augustus 2009

Noten

- ¹ 'Electoral Complaints Commission starts its work for the polls': [United Nations Assistance Mission in Afghanistan](#), 13 May 2009. Veroordelingen, met name op grond van misdaden tegen de mensheid, leiden tot uitsluiting. Drie kandidaten werd deelname geweigerd
- ² 'Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-establishment of Permanent Government Institutions', Bonn, 5 december 2001
- ³ In de eerste verkiezingsronde. De kandidaat die tenminste 51 % van de stemmen behaalt wint. Eén grote vrees voor de presidentsverkiezing van 20 augustus 2009 is dat er een tweede stemronde nodig zal zijn, wat gezien de toegenomen kracht en het verzet van de Taliban tegen 'democratie' en de huidige regering van het land een riskante onderneming is
- ⁴ Zie hiervoor: Ahmed Rashid, [Descent into Chaos](#), Londen 2008, p. 133
- ⁵ In Afghanistan wonen anno 2009 naar schatting 14 miljoen Pasjtoenen, in buurland Pakistan circa 27 miljoen
- ⁶ De huidige grens tussen Afghanistan en Pakistan, in 1893 getrokken door de Britse Durand-commissie, werd nooit als internationale grens erkend door de Afghaanse koningen en regeringen. Begrijpelijk, aangezien die grens het woongebied van de tientallen Pasjtoense stammen in tweeën deelde. De loop ervan werd op de eerste plaats bepaald door Britskoloniale veiligheidsbelangen. Zowel de lengte van de grens (2500 kilometer) als het natuurlijke karakter ervan (woestijngebieden en hooggebergtes) bieden aan guerrillastrijders uitgelezen mogelijkheden vrijelijk tussen Afghanistan en Pakistan heen en weer te trekken
- ⁷ In 1972 waren er 893 madrassas in Pakistan; in 2002 al ca. 10.000. De meeste, ruim 7.000, werden geleid door Deobandi-geestelijken; er verbleven 1,7 miljoen studenten, waaronder vele actieve Taliban-aanhangers. Het aantal madrassas is sindsdien alleen maar toegenomen. Zie: Charles Allen, [God's Terrorists](#). The Wahhabi Cult and the Hidden Roots of Modern Jihad, Da Capo Press, Cambridge 2006, p. 274
- ⁸ Voor een gedetailleerde beschrijving van alle potentiële kandidaten zie: 'Afghanistan's Presidential Election: Power to the People, or the Powerful?' [The International Council on Security and Development \(ICOS\)](#), Londen, maart 2009
- ⁹ Meest recente bevolkingsgegevens, afkomstig uit: 'CIA - The World Factbook', [Afghanistan](#). Bijgewerkt tot en met 29 april 2009
- ¹⁰ 'Afghan Presidential Campaigns Begin', in: [The Wall Street Journal](#), June 16, 2009
- ¹¹ Helene Cooper, 'Ex-U.S. Envoy Considers Key Role in Afghan Government', in: [The New York Times](#), 19 mei 2009
- ¹² 'Taliban urged to join Afghan polls', in: [Al Jazeera](#), 3 mei 2009
- ¹³ Rusland daarentegen houdt zich relatief afzijdig, hoewel Afghanistan toch 'de zachte onderbuik' van Rusland vormt. De Westerse 'export van democratie' wordt in Moskou als onhaalbaar betiteld; Rusland zou zich primair moeten richten op de 'export van ontwikkeling'. Yury Krupnov, 'A Marshall Plan for Afghanistan', in: [The Moscow Times](#), 14 mei 2009
- ¹⁴ Minister van buitenlandse Zaken M. Verhagen, 'Toespraak bij de Afghanistan Conferentie 2009', Den Haag 31 maart 2009. Ministerie van Buitenlandse Zaken: [www.buza.nl](#)
- ¹⁵ Opinieonderzoek door ABC News in februari 2009, geciteerd in: Anthony H. Cordesman, 'The Afghan-Pakistan Conflict: US Strategic Options in Afghanistan'. [Center for Strategic and International Studies](#), Washington, 16 maart 2009, p.7-8
- ¹⁶ Tom Coghlan en Jeremy Page, 'Karzai offers rival top Cabinet post in effort to avoid election defeat', in: [The Times](#), 11 augustus 2009
- ¹⁷ Joshua Partlow, 'U.S. Officials Looking at Karzai Rival for Key New Post', in: [The Washington Post](#), 11 augustus 2009
- ¹⁸ 'Government: 9 Afghan districts still out of control'; Xinhua Press Agency, as quoted in [Afghanistan Online Press](#), July 29, 2009. Volgens woordvoerder generaal Zaher Azimi zullen zo'n 300.000 Afghaanse en internationale militairen de verkiezing beveiligen
- ¹⁹ Raghav Sharma, 'Mapping the Afghan Elections', [Institute of Peace and Conflict Studies \(IPCS\)](#), Article No. 2918, 25 July 2009
- ²⁰ Anand Gopal en Yochi J. Dreazen, 'Afghanistan Enlists Tribal Militia Forces', in: [The Wall Street Journal](#), 11 augustus 2009
- ²¹ 'Taliban Spokesman Warns Hamid Karzai Must Expect Same Fate As Najibullah', in: [Sada al-Jihad](#), als geciteerd in: [TerrorismMonitor](#), Vol. VII, Issue 22, 27 juli 2009
- ²² Karzai daarentegen spreekt verzoenende woorden: "Als ik de verkiezing win zal ik een nationale Loyah Jirgah bijeenroepen, en ook uitnodigingen daarvoor sturen aan onze Taliban en Hezb-i-Islami broeders teneinde wegen te vinden

om tot vrede en veiligheid te komen en een einde te maken aan buitenlandse invloeden". 'Taliban attacks Afghan poll office', in: Al Jazeera, 11 augustus, 2009

²³ 'Stumbling Into Chaos: Afghanistan on the Brink.' SenlisAfghanistan, London, November 2007

²⁴ Lex Kassenberg, 'Frustraties van een optimist', in: Zem Zem, Tijdschrift over het Midden-Oosten, Noord-Afrika en islam, Nr. 2, Augustus 2009, p. 55

²⁵ Taimoor Shah and Alan Cowell, 'Bomb Kills 8 Afghans Escorting NATO Convoy', in: The New York Times, July 29, 2009

²⁶ Steve Hynd, 'British Conservatives Back Away from Afghanistan'. Published on Atlantic Council, Created July 29, 2009

²⁷ Arnaud de Borchgrave, 'Afghanistan Exit Scenario?' Atlantic Council, created July 28, 2009

²⁸ Syed Saleem Shahzad, 'Musharraf misses his day in court', in: Asia Times Online, July 30, 2009

²⁹ Ibid., noot 20

³⁰ Minister van Defensie Gates heeft, in het kader van de nieuwe strategie, een nieuwe Amerikaanse bevelhebber voor Afghanistan aangesteld; Generaal McChrystal staat bekend als expert op het gebied van 'counterinsurgency'. McChrystal heeft naam gemaakt als effectief bestrijder van opstanden in Iraq. Ann Scott Tyson, 'Top U.S. Commander in Afghanistan Is Fired', in: The Washington Post, 12 mei 2009

Op de website geplaatst op 18 augustus 2009

